

BİLİMSEL ARAŞTIRMA DESTEĞİ

Hakan AKBULUT

Günümüzde araştırmaların hemen tamamında finansal destek zorunluluğu vardır. Batı ülkeleri ile kıyaslandığında ülkemizde araştırma için ayrılan ekonomik kaynaklar bir hayli kısıtlıdır. Son iki yıldır özellikle genel bütçeden TÜBİTAK aracılığıyla kullanılmaya başlanan ARGE desteği, finansal sorunları bir miktar rahatlatmış olsa da bu gerçeği ne yazık ki pek değiştirmemiştir. Türk Tıp Dizini'nde yer alan makalelerin önemli bir kısmı klinik araştırmalara dayanmaktadır. Ancak ne yazık ki ülkemizde araştırma desteğinin önemli bir kısmını sağlayan TÜBİTAK ve DPT bu tür araştırmaları desteklememektedir. Hastalarda yapılan klinik araştırmaların bir kısmının finansmanı rutin tetkikler bağlamında sosyal güvenlik kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Özellikle ilaç araştırmaları gibi maliyeti yüksek olan dünya çapında ses getirebilecek büyük çaplı araştırmaların ise bu yoldan finansmanı mümkün olmadığından maalesef ülkemizde yapılamamaktadır. Yapılan az sayıdaki araştırma ise genellikle ilaç firmaları tarafından desteklenen uluslararası çok merkezli çalışmalar olmaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalar destek sağlayan kurum ve kuruluşlar başlıca Tablo 1 de görölmektedir.

Tablo 1. Ülkemizde Yapılacak Araştırmalar için Parasal Destek Kaynakları

• Üniversitelerin araştırma fonları (Bilimsel Araştırma Projeleri Müdürlükleri aracılığı ile)
• Üniversitelerdeki Araştırma Enstitüleri (Sağlık Bilimleri Enstitüleri vb)
• TÜBİTAK
• Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)
• Mesleki kuruluşlar (Meslek dernekleri, Uzmanlık dernekleri vb)
• Vakıflar ve dernekler
• Uluslararası Kuruluşlar (Avrupa Birliği Fonları vb)
• İlaç firmaları

Sağlık bilimlerinde bilimsel konularda temel araştırmalar için kaynak bulmak nispeten daha kolaydır. Bu konuda özellikle son yıllarda TÜBİTAK aracılığıyla devletin sağladığı olanaklar araştırma potansiyelini harekete geçirmiş ve proje sayısında büyük artışa neden olmuştur. Önümüzdeki yıllar içinde bu araştırmaların sonuçlarını yayın sayısında (gerek yurt içi gerek yurt dışı) artış olarak görölebilecektir. TÜBİTAK kaynaklarından değişik amaçlı fonlar bulmak mümkündür.

ARGE projelerinin yanı sıra Araştırma projeleri destekleme programı, Alt yapı destekleme programı, Kariyer programı, TÜBİTAK ın araştırcılara sunduğu başlıca araştırma desteği uygulamalarıdır. Bu destek programları ile ilgili bilgilere TÜBİTAK'ın web sayfasından www.tubitak.gov.tr ulaşılabilir.

Üniversitelerde yapılacak ve büyük miktarda finansman gerektiren araştırmalar için DPT önemli bir kaynaktır. Yılda bir kez üniversite rektörlükleri aracılığı ile başvuru ve Ulusal Bütçe ile birlikte onaylanan bu fondan milyon YTL düzeyinde destek almak mümkündür. Bu

Prof. Dr. Hakan AKBULUT
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim üyesi
akbulut@medicine.ankara.edu.tr

yoldan yapılan destekler üniversitelerin Bilimsel Araştırma Projeleri Müdürlükleri aracılığı ile yürütülmektedir.

Son yıllarda üniversitelerimizde, özellikle tıp fakültelerinin döner sermaye gelirlerinin önemli bir kısmının aktarılması ile araştırma fonlarında ciddi miktarlarda kaynak oluşmaya başlamış ve bu paralar da araştırmalara yöneltilmiştir. Bu sayede üniversitelerimizde genellikle küçük çaplı finans gerektiren araştırmalar olsa da proje üretiminde ve sonuç olarak yayın sayısında artışlar izlenmiştir. Her üniversitenin araştırma fonlarından nasıl ve hangi koşulları yerine getirerek yararlanacakları kendi web sayfalarında belirtilmiştir.

Ülkemizde son yıllarda kongre turizminin artması ile birlikte bu kongreleri düzenleyen mesleki derneklerin de gelirlerinde muazzam artışlar olmuştur. Derneklerin bir çoğunun bu gelirlerinin bir kısmını bilimsel araştırmaları desteklemek için kullanmaktadırlar. Ancak, derneklerimizin bu gelirlerinin büyük kısmını araştırma projelerine ayırmalarının teşvik edilmesi araştırmalar için önemli bir kaynak sağlayacaktır. Araştırma sayısının artmasının doğal olarak bu araştırmaların sunulabileceği kongrelerin artmasını (kalitesi dahil) sağlayabilecektir.

Batılı gelişmiş ülkelerde mesleki dernekler dışındaki vakıflar ve diğer dernekler kendi ülkelerindeki bilimsel araştırmaların desteklenmesinde önemli yer tutmaktadır. Ancak ülkemizde henüz bu gelenek oluşmamıştır. Az sayıda vakıf ve dernek araştırma projeleri için destek sağlamaktadır. Ayrıca kişi ve kuruluşların araştırmaları desteklemek amacıyla üniversite araştırma fonlarına bağışta bulunmalarının da özendirilmesinde yarar vardır.

Uluslararası kuruluşlar da araştırmalara destek sağlamaktadırlar. Özellikle ülkemizin de üyesi bulunduğu Avrupa araştırma onları çeşitli programlar çerçevesinde araştırmacılara büyük olanaklar sunmaktadırlar. 6. Çerçeve Programı ile genellikle uluslararası işbirliği yapılan çalışmaları öncelikle desteklenmiş olsa da 7. Çerçeve Programında bireysel projeler de desteklenecektir. Araştırmacılarımızın bu kaynağı iyi değerlendirmesinde yarar var. Zira geçtiğimiz yıl bu program çerçevesinde ülkemiz araştırmacıları devletimizin bu fona yaptığı katkının çok azını alabilmişlerdir. Avrupa birliğinin yanı sıra başta Ulusla Sağlık Enstitüsü olmak üzere ABD deki çeşitli kuruluşlardan destek sağlamak mümkündür. Ancak ABD deki bir kuruluşla proje konusunda işbirliği yapmak bu desteklerden yararlanmayı kolaylaştırmaktadır.

Ülkemizde klinik araştırmalarda, özellikle ilaç araştırmalarında, ilaç firmalarının önemli katkısı olmaktadır. Her ne kadar ülkemizdeki ilaç araştırmaları çok büyük çaplı klinik ilaç araştırmalarını desteklemeseler de bu tür finans kaynağı kullanımında etik ilkelere azami dikkat gerekir. Finans kullanma ilkeleri ve koşulları şeffaf olmalı ve çıkar ilişkisi olmamalıdır. Sağlık bilimleri alanında ilaç firmaları veya medikal firmaların özellikle kendi ürünleri veya ilgili konularda desteklediği araştırma projelerinde araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından şeffaflığın sağlanabilmesi için çalışmaya başlamadan önce mutlaka bağımsız değerlendirme komisyonları veya etik kurulların onayını almakta yarar vardır.

Kaynaklar:

- 1) <http://grants.nih.gov/training/extramural.htm>
- 2) <http://sme.cordis.lu/research/research.cfm>
- 3) http://www.fhs.mcmaster.ca/csd/sources_personnel.htm
- 4) <http://www.tubitak.gov.tr/ardeb/proje-1.htm>
- 5) <http://www.tubitak.gov.tr/destekler/index.htm>
- 6) <http://www.teydeb.tubitak.gov.tr/>